

Nader onderzoek vleermuizen

21 OKTOBER 2019

Pius Floris
Boomverzorging

Nader onderzoek vleermuizen

Het Brabantse Land, Vijfmorgen 2 te Rijswijk

Opdrachtgever

Sirius beheer B.V.

t.a.v. Mevrouw N. Bom

Essenlaan 9

3062 NK Rotterdam

Opdrachtnemer

Pius Floris Boomverzorging

Onderzoeker ing. D.J. Broström

Contactpersoon T. Schriekenberg BSc

Telefoon

020 497 40 80

E-mail

t.schriekenberg@piusfloris.nl

Auteur

ing. D.J. Broström

Datum

30 april 2020

Inhoud

1. Inleiding.....	4
Aanleiding.....	4
Huidige situatie	5
Planvoornemen.....	5
2. Methodiek	6
Vleermuizen.....	6
Ecologie van vleermuizen.....	6
Methode vleermuizen.....	7
Overzicht veldbezoeken.....	8
3. Resultaten.....	8
Zwermgedrag, vliegroutes en (zomer)verblijfplaatsen.....	8
Paarterritoria en (paar)verblijfplaatsen.....	9
Foerageergebied	10
Samenvatting nader onderzoek	11
4. Effectbeoordeling.....	12
Toetsing Wet natuurbescherming.....	12
Vleermuizen.....	12
5. Conclusie.....	13
Bronnen.....	14

1. Inleiding

Aanleiding

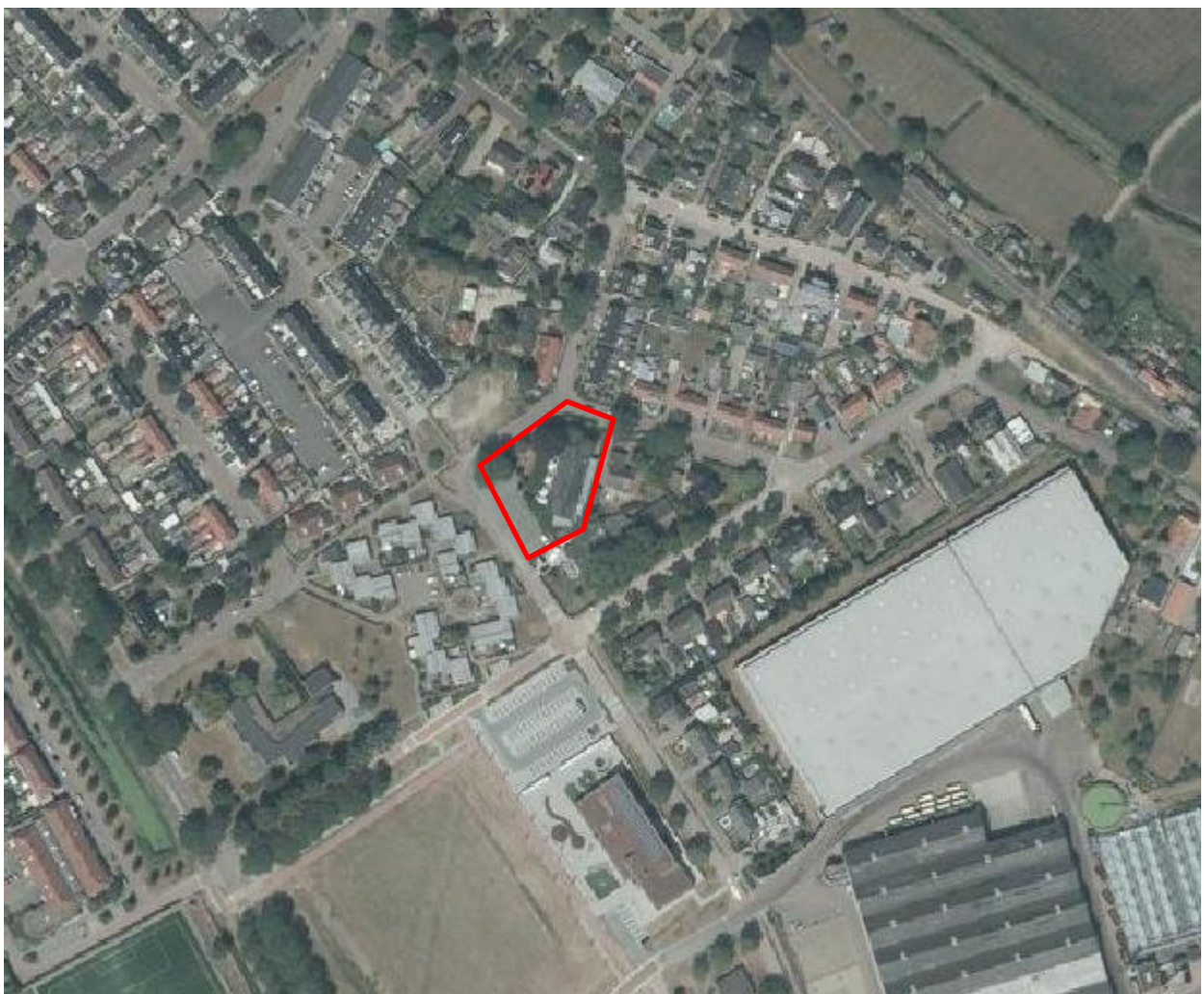
Sirius Beheer BV is voornemens om de huidige opstallen aan de Vijfmorgen 2 in Rijswijk (gemeente Altena) te slopen en op dezelfde locatie nieuwbouw te realiseren. Ten behoeve van dit voornemen is in april 2019 de verkavelingsstudie 'Het Brabantseland' gemaakt door A3 Architecten. Bij deze verkavelingsstudie worden een aantal varianten gepresenteerd waarbij twee onder een kap- en rijwoningen op het perceel zijn gesitueerd.

Ruimtelijke plannen dienen te worden beoordeeld op de uitvoerbaarheid in relatie tot de actuele natuurwetgeving. Ontwikkelingen mogen niet zonder meer plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijke daarmee samenhangende consequenties. Om dit inzichtelijk te maken zal een natuurtoets (Quickscan Flora en Fauna) worden uitgevoerd.

Vooruitlopend op deze natuurtoets is in mei 2019 een onderzoek gestart om inzicht te krijgen in het gebruik van het projectgebied door vleermuizen.

Voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van het nader onderzoek naar vleermuizen dat tussen mei en oktober 2019 is uitgevoerd.

In Figuur 1.1 is de ligging van het projectgebied weergegeven.

Figuur 1.1 Globale ligging van het projectgebied (rode kader) in Rijswijk (gemeente Altena).

Huidige situatie

Het projectgebied is gelegen in de kleine woonkern van Rijswijk in Noord-Brabant. De directe omgeving bestaat uit verschillende type woningen. Grenzend aan het projectgebied zijn nieuwe woningen aanwezig maar ook een oude verbouwde boerderij en rijtjeswoningen.

Het projectgebied bestaat uit een bedrijfspand waar een restaurant en een cateringbedrijf in zijn gevestigd en een parkeerterrein. Aan de noordwestzijde van dit parkeerterrein staan drie volwassen iepen. Tevens staan enkel bolacacia's langs de rand van het parkeerterrein.

Aan de westzijde van het bedrijfspand is een terras en een tuin met een gazon gelegen. In het terras en langs de entree van het restaurant staan enkele dakplatanen. Ten noorden van het bedrijfspand staat een volwassen esdoorn en is een bosschage met onder andere hazelaar aanwezig.

De gevel van het bedrijfspand bestaat voor een groot deel uit glas. Aan de noordzijde is de gevel gedeeltelijk begroeid met klimop.

In Figuur 1.2 is een impressie gegeven van het projectgebied.

Figuur 1.2. Impressie van het projectgebied.

Planvoornemen

Sirius Beheer BV is voornemens op de huidige opstallen aan de Vijfmorgen 2 in Rijswijk (Noord-Brabant) te slopen. Na de sloop worden een aantal woningen op de locatie gebouwd.

De exacte indeling hiervan is op het moment van schrijven nog niet bekend. Ook is het de auteur op dit moment niet bekend voor wanneer de exacte uitvoering gepland staat.

2. Methodiek

Vleermuizen

Ecologie van vleermuizen

Het onderzochte projectgebied bevindt zich in een omgeving waar volgens de meest recente verspreidingsgegevens van de NDFF de in Tabel 2.1 genoemde vleermuissoorten waargenomen kunnen worden. In deze tabel is tevens een schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen gegeven. Per soort staat weergegeven hoe ze het landschap gebruiken, waar verblijfplaatsen aangetroffen kunnen worden en de status van voorkomen in Nederland. Daarnaast is met een rood kruis aangegeven welke potenties het onderzochte projectgebied (en de nabije omgeving) voor de desbetreffende soort heeft.

Tabel 2.1: Schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen.

Soort	Voerageergebied	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vliegroute	Licht jachtgebied	Licht vliegroute	Verblijfplaats in bomen	Verblijfplaats in gebouwen	Status*
Gewone dwergvleermuis	X	X	X	X	X	-					A
Ruige dwergvleermuis	X	-	-	X	X	-					VA
Laatvlieger	X	X	X	?	?	-					A

*A = algemeen, VA = vrij algemeen, Z = zeldzaam, ZZ = zeer zeldzaam.

In het tekstkader op de volgende pagina is uitleg gegeven van vleermuisbegrippen die (deels) in bovenstaande tabel staan en die relevant zijn voor dit nader onderzoek.

Verblijfplaats

Een object (gebouw, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters, met enige regelmaat).

Zomerverblijfplaats: Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.

Kraamverblijfplaats: Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.

Paar(verblijf)plaats: Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar ten minste een baltsend mannetje of meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren of komen zwermen. Welk gedrag is waar te nemen, is afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag en/of baltsroepen. (Zwermen bij het invliegen komt bij meer verblijfsfuncties voor.)

Winterverblijfplaats: Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Het betreft bij soorten die jaarrond in hun leefgebied blijven nogal eens een voormalige paarplaats of een andere verblijfplaats. Er zijn bij soorten als gewone dwergvleermuis massawinterverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen voor kleinere groepen te onderscheiden.

Vliegroute

Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied of tussen verblijfplaatsen visa versa.

Migratieroute

Een vaste route van zomerleefgebied naar winterverblijfplaats of winterleefgebied en visa versa.

Foerageergebied

Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.

Methode vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is in de periode mei tot oktober 2019 uitgevoerd. In deze periode is onderzoek uitgevoerd door te zoeken naar jagende, roepende, trekken en zwermende vleermuizen. Tevens is gezocht naar paarterritoria en verblijfplaatsen. Hierbij zijn de richtlijnen voor het inventariseren van vleermuizen gevolgd die opgesteld zijn door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; "Protocollen voor vleermuisinventarisaties maart 2017".

Tijdens het onderzoek is een vleermuisdetector gebruikt. Met dit apparaat worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen. Gewerkt is met een Petterson D240x.

Tijdens het onderzoek met de Petterson D240x detector zijn tijdens het veldwerk opnamen gemaakt die achteraf geanalyseerd zijn met behulp van het programma Batexplorer.

Tevens is gebruik gemaakt van een Echo Meter Touch 2 Pro. Met dit apparaat dat op een smartphone kan worden aangesloten kunnen behalve vleermuisgeluiden ook beelden (sonogram) van de vleermuisgeluiden worden verkregen. Ook is met een warmte camera het gedrag van de vleermuizen in beeld gebracht.

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor ook op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind (meer dan 3 Beaufort), langdurige regenval, dichte mist en temperaturen onder de 10 graden Celsius zijn belemmerende factoren. Dergelijke weersomstandigheden zijn vermeden.

Overzicht veldbezoeken

In Tabel 2.2 is een overzicht gegeven van alle veldbezoeken en de omstandigheden waaronder het veldwerk is uitgevoerd. De weersomstandigheden zijn gebaseerd op eigen waarnemingen van de onderzoeker.

In totaal zijn vijf veldbezoeken uitgevoerd in de periode mei 2019 tot oktober 2019. Op 27 augustus is een dubbel bezoek uitgevoerd.

Datum	Tijdstip	Onderzoek	Weersomstandigheden			
			Gemiddelde temperatuur	Windkracht en -richting	Neerslag	Bewolking
12-6-2019	22:00-00:00	Foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen vleermuizen	14 °C	Z-2	Droog	Onbewolkt
13-07-2019	03:15-05:30	Foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen	16°C	W-2	Lichte regen	Bewolkt
4-8-2019	00:00-02:15	Zwermgedrag, verblijfplaatsen en vliegroutes	16°C	N-2	Droog	Licht bewolkt
27-08-2019	21:45-02:00	Zwermgedrag, verblijfplaatsen en baltsende dieren	22°C	N-2	Droog	Licht bewolkt
27-09-2019	23:15-02:00	Zwermgedrag, verblijfplaatsen en baltsende dieren	16°C	Z-2	Lichte regen	Bewolkt

Tabel 2.2. Overzicht van alle veldbezoeken en de omstandigheden waaronder het veldwerk is uitgevoerd.

3. Resultaten

Zwermgedrag, vliegroutes en (zomer)verblijfplaatsen

Binnen het projectgebied is geen zwermgedrag van vleermuizen waargenomen. Ook zijn geen zomerverblijfplaatsen gevonden of sporen die daarop duiden. Wel is waargenomen dat gewone dwergvleermuizen zwermgedrag rond de ten noorden van het projectgebied gelegen woningen aan de Hoefselaan vertoonden. Tevens is zwermgedrag waargenomen nabij de woning aan de oostzijde van het projectgebied. Rond de bomen werd gefoerageerd maar er is geen (vaste) vliegroute waargenomen.

Paarterritoria en (paar)verblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken in augustus en september zijn verschillende baltsende ruige- en gewone dwergvleermuizen binnen het projectgebied gehoord. Deze waarnemingen zijn vooral ter hoogte van bosschage en boom aan de noordzijde van het projectgebied gedaan.

In het projectgebied zelf zijn geen (paar)verblijfplaatsen gevonden.

Figuur 3.1. Het rode kader geeft de globale ligging van het projectgebied weer. Middels de gele stippen zijn locaties aangeven van baltsende gewone dwergvleermuizen die in augustus en september zijn gehoord. Middels de groene stippen zijn locaties aangeven van baltsende ruige dwergvleermuizen die in augustus en september zijn gehoord. Bron achtergrond: PDOK viewer.

Foerageergebied

Tijdens ieder veldbezoek, dat ter inventarisatie van vleermuizen is uitgevoerd, zijn in het projectgebied foeragerende vleermuizen waargenomen/gehoord. Het betrof in de meeste gevallen gewone dwergvleermuizen. Tweemaal is een laatvlieger gehoord en tijdens de veldbezoeken in augustus en september is een aantal maal een ruige dwergvleermuis gezien en gehoord.

In figuur 3.1 is een globaal overzicht gegeven van de locaties van de vleermuizen die tijdens de veldbezoeken zijn waargenomen/gehoord. Om overzichtelijk en duidelijk te houden welke delen in het projectgebied en de omgeving het meest door de vleermuizen zijn bezocht, zijn niet alle waarnemingen weergegeven.

In Figuur 3.2 is de globale verspreiding van foeragerende vleermuizen binnen en nabij het projectgebied weergegeven.

Figuur 3.2. De gele stippen geven de globale verspreiding aan van foeragerende gewone dwergvleermuizen die tijdens de veldbezoeken zijn waargenomen. De laatvliegers zijn met blauwe stippen weergegeven en de ruige dwergvleermuizen zijn met paarse stippen weergegeven. Bron achtergrond: PDOK viewer.

Samenvatting nader onderzoek

In de gehele onderzoeksperiode zijn binnen en nabij het projectgebied drie vleermuissoorten waargenomen. Dit betreft de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger en de ruige dwergvleermuis.

De meeste vleermuizen gebruikte de tuin en de bosschage aan de noordzijde van het projectgebied om te foerageren. Ook het baltsgedrag van de gewone dwergvleermuizen en de ruige dwergvleermuizen is op deze locaties gehoord. Binnen het projectgebied zijn geen vleermuisverblijfplaatsen gevonden. Met een zekere mate van waarschijnlijkheid is vastgesteld dat in de woningen ten noorden en de woning ten oosten van het projectgebied een zomer- en paarverblijf van gewone dwergvleermuizen aanwezig is.

In Tabel 3.2 is een overzicht gegeven van alle waarnemingen die tijdens het nader onderzoek naar vleermuizen zijn gedaan.

Tabel 3.2. Waarnemingen (soort, aantal en gedrag) per veldbezoek die ter inventarisatie van vleermuizen binnen het projectgebied zijn gedaan.

Datum	Onderzochte soort	Waarnemingen		
		Soort	Aantal	Gedrag
12-6-2019	Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	11	Foeragerend Voorbijvliegend
		Laatvlieger	2	Foeragerend Voorbijvliegend
13-7-2019	Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	10	Foeragerend Voorbijvliegend
4-8-2019	Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	9	Foeragerend Voorbijvliegend
27-8-2019	Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	8	Foeragerend Baltsgedrag
		Ruige dwergvleermuis	3	Foeragerend Baltsgedrag
		Laatvlieger	2	Voorbijvliegend
27-9-2019	Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	7	Foeragerend Baltsgedrag
		Ruige dwergvleermuis	3	Foeragerend Baltsgedrag

4. Effectbeoordeling

Toetsing Wet natuurbescherming

Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd en staan vermeld op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Indien vleermuizen worden verstoord of voortplantings- en rustplaatsen worden vernield of beschadigd, is sprake van overtreding van de gestelde verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming. Foerageergebied en vliegroutes zijn beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied of vliegroute ook de verblijfplaats zou verdwijnen.

Het projectgebied wordt door ruige- en gewone dwergvleermuizen gebruikt als foerageergebied. Tevens wordt het projectgebied door mannelijke exemplaren van deze soorten gebruikt om vrouwtjes te lokken (baltsen). De meeste foeragerende en baltsende ruige- en gewone dwergvleermuizen zijn waargenomen rond de bosschage aan de noordzijde van het projectgebied en boven de tuin. Van de bomen is nog onduidelijk welke verwijderd worden en welke behouden blijven.

In de omgeving zijn voldoende vergelijkbare situaties aanwezig. Hierdoor kan gesteld worden dat binnen het projectgebied geen essentieel foerageergebied aanwezig is.

Baltsende gewone dwergvleermuizen hebben geen vaste baltsplek. Wel indiceert baltsgedrag dat in de nabijheid paarverblijfplaatsen aanwezig zijn (www.vleermuizenindestad.nl). Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is vastgesteld dat in de woning ten oosten en in de woningen ten noorden van het projectgebied een verblijfplaats van gewone dwergvleermuizen aanwezig is. Deze woningen worden voor zover bekend niet verwijderd of gerenoveerd.

Gezien het ontbreken van essentieel foerageergebied, voortplantings- en rustplaatsen en vliegroutes in het projectgebied, is essentieel leefgebied van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger binnen het projectgebied uitgesloten. Derhalve is een overtreding van de Wet natuurbescherming niet aan de orde en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

5. Conclusie

Sirius Beheer BV is voornemens op de huidige opstallen aan de Vijfmorgen 2 in Rijswijk (Noord-Brabant) te slopen. Na de sloop worden een aantal woningen op de locatie gebouwd.

In 2019 is een nader onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in het daadwerkelijke gebruik van het projectgebied door vleermuizen.

Gezien het ontbreken van essentieel foerageergebied en voortplantings- en rustplaatsen van vleermuizen in het projectgebied, is essentieel leefgebied uitgesloten binnen het projectgebied. In de nabij gelegen woningen zijn wel voortplantings- en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze woningen worden niet gerenoveerd of gesloopt.

In dit geval is met betrekking tot vleermuizen geen overtreding van de Wet natuurbescherming aan de orde en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Bronnen

- **BIJ12, 2017.** Kennisdocument Gewone dwergvleermuis.
- **BIJ12, 2017.** Kennisdocument Ruige dwergvleermuis.
- **BIJ12, 2017b.** Kennisdocument Laatvlieger.
- **Limpens H., Regeling J. en Koelman R., 2009.** Vleermuizen en planologie.
- **Netwerk Groene Bureaus, 2017.** Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming, versie juli 2017.
- **Netwerk Groene Bureaus, 2017.** Vleermuisprotocol 2017.

Overig:

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.NDFF.nl